

Zaanstreek-Waterland

Een gezamenlijke visie & samenwerkingsagenda

Conceptversie 6 juli 2017

Niet voor publicatie

Inhoud

Introductie 3
Naar een sterker Zaanstreek-Waterland - acht thema's 8
Wonen 9
Economie 11
Toerisme & recreatie 13
Metropolitaan landschap & Erfgoed 15
Duurzaamheid 17
Bereikbaarheid 19
Ruimtelijke ontwikkeling 21
Big Data 23
Mensen & Middelen in Zaanstreek-Waterland 25

Introductie

De regio Zaanstreek-Waterland presenteert een gezamenlijke visie en een samenwerkingsagenda

Zaanstreek-Waterland: Hollandser dan Hollands

De acht gemeenten van Zaanstreek-Waterland vormen samen het karakteristieke noorden van de Metropoolregio Amsterdam, de MRA Noord[1]. Wij zijn er trots op dat wij deel uitmaken van deze regio die een grote economische dynamiek vertoont, maar ook een gebied is waar mensen samenkomen, elkaar inspireren en met elkaar de samenwerking weten te vinden. Wij leveren daar met volle energie onze bijdrage aan.

Elk van onze acht gemeenten kan bogen op een sterke sociale samenhang, elk heeft een eigen uitstraling en een eigen identiteit, maar er is één karakteristiek die ons verbindt: Hollandser dan wij zijn zal je het nergens vinden. Zaanstreek-Waterland is het meest Hollandse Holland.

Binnen de Metropoolregio biedt Zaanstreek-Waterland, op een steenworp afstand van het centrum van Amsterdam, een geheel eigen beleving aan bewoners en bezoekers: unieke landschappen en bijzonder cultureel erfgoed, met ruime mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Kijk naar de foto's die de toeristen naar huis sturen als ze bij ons op bezoek zijn geweest: molens, dijken, de strijd tegen het water, middeleeuwse stadjes, imposant industrieel erfgoed en groen geverfde huizen, palingvissers, houten platbodems vol onder zeil. Wij zijn Holland, trots op onze geschiedenis, maar ook op onze openheid en tolerantie.

Nu vormt Zaanstreek-Waterland een uniek en zelfbewust deel van de Metropoolregio, maar dat is in het verleden weleens anders geweest. Het was lang armoe troef in de natte moerasgebieden boven het IJ. Daar moest keihard gewerkt worden om (letterlijk) het hoofd boven water te houden. Dat hebben wij gelukkig achter ons gelaten, maar toch is het goed om juist te vertrekken vanuit die gezamenlijke wortels, en een aantal eigenaardigheden te benoemen die ons karakteriseren als inwoners van Zaanstreek-Waterland. Wat ons gemaakt heeft in het verleden, is immers de basis voor wie wij nu zijn, hoe nu met elkaar omgaan. Het is tevens de grondslag voor onze positie in de grotere regio rond Amsterdam. En daarmee ook voor hoe wij toekomstige uitdagingen het hoofd gaan bieden.

Eigenwijs en zelfvoorzienend

Als echte Hollanders zijn we om te beginnen eigenzinnig. De Zaanstreek en Waterland zijn van begin af aan eigenwijze familieleden van Amsterdam geweest en dat zijn we nu nog. Het heeft te maken met onze wortels. Zaankanters en Waterlanders hebben met hard werken hun leven opgebouwd in een omgeving die niets cadeau gaf. De mensen in onze streken moesten vechten voor hun bestaan. In Waterland ging het erom vruchtbaar land te ontworstelen aan het water, door het land droog te malen en in te dijken. Overal in onze streken moest strijd worden geleverd tegen de zee, die bij tijd en wijle verwoestend toesloeg. In de Zaanstreek bouwden de mensen een karig bestaan op door te werken in de fabrieken, eerst nog door molens aangedreven, later door machines. In het gevecht om het bestaan hebben we geleerd om onze zelfstandigheid te koesteren. We verbouwden liefst onze

[1] In deze Samenwerkingsagenda wordt zowel Zaanstreek-Waterland gebruikt, de geografische aanduiding van onze regio die wij en onze bewoners ook in het dagelijks taalgebruik hanteren, als 'MRA-Noord', een meer bestuurlijke term die refereert aan de positie van Zaanstreek-Waterland in de Metropoolregio Amsterdam.

eigen producten, we vingen onze eigen vis, we maakten bij voorkeur onze eigen schepen, we bouwden samen de dijken die ons beschermden tegen het water.Elk dorp in onze streken had zijn eigen landbouw, zijn vee, zijn vissers, zijn eigen bedrijvigheid. Tussen de nederzettingen werd druk gehandeld in koeien, eenden, vis en voedselproducten, in boten en werktuigen. Want we zijn koppig en eigenzinnig, maar als je vooruit wilt in de wereld moet je natuurlijk wel zakendoen.

We ontworstelden ons aan de armoede, hoewel het nog geen eens zo lang geleden nog gewoon was de hondenkar tegen te komen of als jongen van veertien mee te moeten met de botter om het vissersvak te leren, of naar de fabriek te worden gestuurd. We wonnen de strijd tegen het water, met in 1916 nog een laatste watersnoodramp in de regio die zo'n indruk maakte dat hij de weg plaveide voor de afsluiting van de Zuiderzee. In de Zaanstreek namen fabrieken de plaats in van de molens langs sloten aan de Zaan en daaromheen voltrok zich een krachtige verstedelijking . In Waterland nam de veeteelt de plaats in van de landbouw, in een landschap dat langzaam maar ingrijpend veranderde door de bemaling en het indijken van oude meren. Het eigenzinnige van onze voorouders, dat herkennen we nog steeds bij onszelf. We doen het liever zelf, bedenken liever zelf hoe het kan.

Monumenten van ondernemerschap

Hier komen we op een tweede karakteristiek van Zaanstreek-Waterland: bijzonder ondernemerschap. Het groene noorden van de Metropoolregio staat vol met monumenten, nagelaten door mensen die wisten hoe ze iets voor elkaar moesten krijgen. De meest bijzondere voorbeelden van het ondernemerschap dat Holland groot maakte zijn misschien wel de polders en de droogmakerijen - niet voor niets is De Beemster aangewezen als werelderfgoed. De strijd tegen de zee en de noodzaak om het land te irrigeren vroeg om een ondernemerschap dat zowel individueel als collectief was, waarin mensen uit welbegrepen eigenbelang tot een krachtige en doelgerichte samenwerking wisten te komen om het land in te polderen, de dijken te versterken, de veenmeren droog te maken en het waterpeil in de hand te houden.

De molens zijn een ander voorbeeld van die ondernemingszin. In Amsterdam, dat in de 16^{e} eeuw veruit de grootste stad in de regio was geworden, wisten de gilden te voorkomen dat nieuwe technologie op grote schaal zijn intrede deed. Ondernemende types langs de veenstromen aan de andere kant van het IJ grepen de kans die Amsterdam liet liggen. De industriële molens verrezen in grote getale langs de Zaan, niet aan de Amstel. De technologie werd al snel verbeterd en op steeds meer productieprocessen toepasbaar gemaakt. De molens werden vervolgens weer vervangen door stoommachines en later door nog moderner productiemethoden. Zo ontstonden bedrijven die nu vaak in hun sector marktleider zijn in Nederland en soms ook de wereld. En zo werd met name de Zaanstreek een van de eerste industriegebieden in West-Europa, dankzij eenzelfde agglomeratie van kennis, contacten, kapitaal en werklust als we nu in de Amsterdamse Metropoolregio kunnen waarnemen.

Handel bracht ons samen in Amsterdam

De verhouding tussen Amsterdam en de dorpen en stadjes aan de andere kant van het IJ ontwikkelde zich in de loop der eeuwen, maar de houding van de mensen tegenover de grote stad veranderde niet zo snel. Amsterdam nodigde daartoe overigens ook niet uit: in de gouden tijden van de stad kon je niet zo maar burger worden van die stad aan de overkant. Voor de inwoners van Zaanstreek-Waterland bleven Amsterdammers heel lang een arrogant volkje. En andersom, ach…

Maar toch, Amsterdam groeide snel en ontwikkelde zich tot een prima plek om zaken te doen en spullen te verkopen, waar in Waterland en Zaanstreek vaak maar weinig vraag naar was. Vissers uit

Volendam verkochten er de paling die ze in de Zuiderzee gevangen hadden, boeren uit Waterland leverden vee, melk en boter aan handelaren in Purmerend voor de verkoop in Amsterdam. Werven in Edam en langs de Zaan bouwden, voor de Amsterdamse reders, nieuwe schepen. Compleet met tuigage, touwen en zeilen. Veel ondernemers uit Zaanstreek en Waterland produceerden vooral voor de Amsterdamse markt. Amsterdamse ondernemers van hun kant lieten hun producten verwerken in de molens aan de Zaan, en investeerden in de droogmakerij van de Beemster. Voor Amsterdam was Zaanstreek-Waterland nog heel lang een gebied waar dingen konden waar in de stad geen plaats voor was. Met een relatief laag opleidingsniveau, minder controle op wat wel en niet mocht. Dat gaf enerzijds ruimte voor creativiteit en ondernemingszin, maar aan de andere kant laat de Volgermeerpolder zien dat een gebrek aan controle ook heel negatief kan uitpakken.

Toch veranderde onze houding in al die eeuwen maar nauwelijks: Amsterdam is een interessante stad, maar het ijkpunt blijft de gemeenschap thuis – daar ben je op je plek. Overigens werd ook de houding vanuit Amsterdam naar Zaanstreek-Waterlander lang bepaald door onbekendheid en afstandelijkheid. Dat veranderde pas echt vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw toen grote groepen Amsterdammers zich vestigden in de nieuwbouwwijken van Purmerend of Zaanstad, gevolgd door Amsterdammers die een mooi optrekje wisten te verkrijgen in de oudhollandse stadjes of het wonderschone landelijke gebied van Waterland. Handelsstromen over water werden vervangen door forensenstromen door de Coentunnel, over de N247 of met de trein. ‘Amsterdammers’, Zaankanters en Waterlanders bleken prima te mengen en samen gemeenschappen te vormen die goed gedijen.

Even helpen

Zo belanden we bij een derde kenmerk dat de bewoners van Zaanstreek-Waterland gemeen hebben: sociaal gevoel. We kunnen het erg oneens zijn met elkaar, want we blijven eigenzinnig. Maar als het nodig is, dan kom je de buren te hulp. Even helpen. Praktische en sobere solidariteit, zonder een zware ideologische basis en zonder uitputtende dankbetuigingen te verwachten. De gemeenschap biedt je bescherming. Gewoon pragmatisch: kunnen we niet even wat doen om die mensen uit de penarie te halen?

Wij zijn immers allemaal gelijk. In Waterland en Zaanstreek koesteren we een krachtige egalitaire traditie. Doe maar gewoon. Misschien heb jij wel meer geld dan ik, maar dat laat je niet merken. We doen onze boodschappen bij dezelfde supermarkt en we dragen hetzelfde merk spijkerbroek.

Het is typerend voor het egalitaire gevoel in onze contreien dat ondernemers die rijk werden in onze streken geen grote buitens lieten bouwen aan de Vecht of in de duinstreek. Ze bleven in hun eigen streek en investeerden in de samenleving. In onderwijs, in bruggen en wegen, in woningen. Bijvoorbeeld in de Zaanstreek zijn de tekenen daarvan nog altijd te zien: de menging van bedrijvigheid en wonen, grote huizen naast arbeidswoninkjes.

Nuchtere kijk op diversiteit

Zaanstreek-Waterland is eigenlijk al heel lang een migratieregio. Gedreven door de armoede trokken mensen uit onze streek vaak weg, op zoek naar een beter bestaan. Later kwamen er juist mensen naar Zaanstreek-Waterland, aangetrokken door de werkgelegenheid op het land of in de fabrieken. In de jaren dertig kwamen de eerste gastarbeiders naar onze streken. Het waren Friezen, die in de landbouw in hun eigen provincie geen werk meer konden vinden en emplooi zochten op de boerderijen van Waterland of in de bedrijvigheid langs de Zaan. We kenden die mensen niet, maar het bleken harde werkers die wisten hoe ze de handen uit de mouwen moesten steken. Hetzelfde gold voor de verschillende groepen gastarbeiders die de decennia daarna in onze streken terecht

kwamen, mensen uit Spanje, Portugal, Turkije. Het waren werkers, je leerde ze kennen op het land of in de fabriek, dat maakte de verschillen kleiner.

Dat we van elkaar verschillen, dat is voor ons een gegeven. Ook binnen Waterland en Zaanstreek is de diversiteit groot. Zie karakteristieke stadjes als Edam en Monnickendam aan het IJsselmeer, een bijzonder dorp als Volendam, het groene agrarische gebied van Waterland, de 'New Town' en voormalige overloopgemeente Purmerend, de oude industriegebieden langs de Zaan. Elk deel van onze regio heeft zijn eigen geschiedenis en identiteit. Het is onze kracht dat we die diversiteit koesteren en tegelijkertijd – in het belang van onze bewoners - weten te komen tot effectieve samenwerkingsverbanden. Onderling, maar ook in de Metropoolregio.

Nieuwe relatie met Amsterdam en de regio

De verhoudingen tussen de grote stad en de omliggende regio zijn in de afgelopen decennia veranderd. De afstand die een visser uit Volendam, een veehouder uit Waterland, een fabrieksarbeider uit de Zaanstreek vroeger voelde ten opzichte van de metropool is nu veel minder groot. Dat komt ook door betere verbindingen en meer uitwisseling. Steeds meer mensen werken ergens anders in de Metropoolregio dan waar ze wonen, jongeren verkassen naar een andere plek om te gaan studeren en Amsterdammers trekken naar stadjes en dorpen waar het goedkoper wonen is, of gewoon mooier. Heel veel Amsterdammers wonen in Purmerend of Amsterdam.

Zaanstreek-Waterland heeft zich ontworsteld aan de armoede van vroeger en zich ontwikkeld tot een unieke plek in de Metropoolregio. Van veenmoeras naar agrarische en industrieregio en vervolgens naar het Zaanstreek-Waterland van nu. We werken aan een nog betere toekomst voor onze inwoners . We zijn ons er daarbij van bewust dat wij veel zaken op moeten pakken in regionaal verband omdat maatschappelijke ontwikkelingen (op het gebied van de arbeidsmarkt, woningmarkt, bereikbaarheid) zich niets aantrekken van gemeentegrenzen en ook de natuur er niet opeens anders uitziet na het passeren van een bordje met de naam van een andere gemeente. Voor onze bestuurders is het bestaan van de Metropoolregio Amsterdam een belangrijke bestuurlijke werkelijkheid waar we mee werken, onze inwoners komen die realiteit in hun dagelijks bestaan elke dag weer tegen als ze zich door die Metropoolregio bewegen.

We zijn een regio in verandering en bij het werken aan de toekomst kijken we goed naar waar we vandaan komen. De agrarische sector is aan grote veranderingen onderhevig, de industrie is al lang niet meer die grote werkgever die het vroeger was. 's Ochtends staan we in de file of in de trein naar Amsterdam, in het weekend trekken Amsterdammers in groten getale op hun fiets het landelijk gebied van Zaanstreek-Waterland in of gaan recreëren in Het Twiske. De rust en ruimte in ons landelijk gebied heeft een grote aantrekkingskracht op veel inwoners van de metropoolregio. Buitenlandse toeristen komen massaal op bezoek om het historisch erfgoed te bewonderen en bezoeken de Zaanse Schans, Marken of Volendam. De lijn vanuit het verleden naar het heden als een basis voor onze toekomstige ontwikkeling kan niet beter geïllustreerd worden dan met het feit dat de molens, de boerderijen en fabrieken van weleer nu troeven zijn in de ontwikkeling van toerisme en recreatie.

We staan niet langer met de rug naar elkaar maar zoeken elkaar op, in Zaanstreek-Waterland en in de grotere regio rond Amsterdam. Die nieuwe openheid, de urgentie van de netwerksamenleving voelen we ook op bestuurlijk niveau. De gemeenten in Zaanstreek en Waterland werken steeds meer met elkaar samen. Maar ook met de andere overheden, met bedrijven en instellingen, met andere partners in de Metropoolregio. Die verbondenheid maakt het ons mogelijk om als het groene noorden van de MRA een gezamenlijke agenda op tafel te leggen. Met deze agenda werken we aan

de verdere ontwikkeling van de karakteristieke kenmerken die onze kracht uitmaken en die ons na aan het hart liggen, en dragen tegelijkertijd bij aan de bloei van de Metropoolregio.

Naar een sterker Zaanstreek-Waterland - acht thema's

In deze notitie vindt u een eerste overzicht van de thema's die thuishoren op de Samenwerkingsagenda van Zaanstreek-Waterland en van de belangrijkste acties die in het kader van elk thema worden ondernomen door de regio. De thema's sluiten aan op de portefeuillehoudersoverleggen van de MRA en Zaanstreek-Waterland in het ruimtelijk-economisch domein. De reeds langer bestaande samenwerking van de Zaanstreek-Waterland gemeenten op sociaaleconomisch vlak maakt geen onderdeel uit van deze agenda maar is uiteraard ook van groot belang voor onze inwoners.

De agenda is erop gericht de deelthema's integraal aan te pakken, voor de gehele regio Zaanstreek-Waterland. Vanzelfsprekend is een aantal acties, juist door de diversiteit die ons kenmerkt, voor sommige gemeenten meer relevant dan voor andere, gemeenten hebben dan ook de vrijheid al dan niet te participeren in de uitvoering daarvan. Dit document heeft een dynamisch karakter, de thema's en acties die worden voorgesteld kunnen, waar nieuwe ontwikkelingen dat nodig maken, worden aangepast.

Het eerste thema is **Wonen**, omdat het zo belangrijk is voor de leefbaarheid en de sociale samenhang in onze gemeenschappen, maar ook omdat wij als onderdeel van de Metropoolregio voor de opgave staan om een passend antwoord te vinden op de groeiende aantrekkingskracht van de MRA. Binnen onze gemeenten zoeken wij ruimte voor een fors aantal nieuwe woningen.
Daarna vervolgen we met twee thema's op het gebied van werk en ondernemerschap: **Economie** en **Toerisme/Recreatie.** Onze regio trekt steeds meer bezoekers van binnen de MRA, maar ook uit het buitenland. Het **Metropolitane landschap** is een van de grote troefkaarten, voor onze bewoners en voor de mensen die onze regio komen bezoeken. Dat aantrekkelijke leefmilieu in stand houden vraagt extra aandacht voor **Duurzaamheid**, een brede agenda die raakvlakken heeft met alle andere thema's, met name waar het gaat om energie en klimaat.
De **Bereikbaarheid** van de MRA Noord en de onderlinge verbindingen tussen de kernen in onze regio vormen een onderlegger voor al onze activiteiten. Binnen de **Ruimtelijke ontwikkeling** van de MRA worden de afwegingen gemaakt tussen verschillende functies die elk hun eigen (potentiele) ruimtebeslag met zich meebrengen en die hierin soms met elkaar in botsing komen. Het gaat hier ook in onze deelregio om stevige opgaven die een intensieve samenwerking vergen en die soms ook stevige discussies met zich mee zullen brengen, die we niet uit de weg gaan en waarbij het elkaar gunnen belangrijk is. Tenslotte een thema dat nog meer dan alle voorgaande aantoont hoe snel onze omgeving verandert en hoe belangrijk het is om als gemeenten in de regio gezamenlijk stappen te zetten om van de veranderingen te profiteren en de maatschappelijke consequenties ervan binnen de perken te houden: de opkomst van **Big Data.**

Wonen

Identiteit versterken door diversiteit

Zaanstreek-Waterland is als woongebied uniek in zijn verscheidenheid. Op een steenworp van Amsterdam biedt Zaanstreek-Waterland een variëteit aan steden, stadjes, woonkernen en vrij liggende woningen in een prachtig landelijk gebied van veenweiden en droogmakerijen. De toenemende woningvraag biedt kansen om de verscheidenheid – die wij koesteren- nog op een hoger plan te brengen. We willen die vraag benutten om de contrasten en de dynamiek te vergroten, de kwaliteit van de steden en de vitaliteit van de kernen te verhogen en het draagvlak voor (regionale) voorzieningen te versterken. Met de genoemde verscheidenheid en de versterking daarvan onderscheiden wij ons van andere delen van de MRA en dragen zo bij aan een complete metropool.

Als MRA Noord willen we niet alleen voorzien in onze eigen woningbehoefte, maar ook een aandeel nemen in het accommoderen van de regionale woningvraag, om zo onze bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de gehele Metropoolregio. Differentiatie in woonmilieus is daarbij het kernbegrip. We willen het goede van onze woningmarkt behouden, waaronder onze aanzienlijke betaalbare huur- en koopwoningvoorraad. Daarnaast willen wij de kansen benutten voor het toevoegen of uitbreiden van woonmilieus en woningtypen waarnaar de vraag groeit.

De Metropoolregio als geheel trekt zoveel mensen en bedrijvigheid, dat er voor de komende decennia een zeer grote woningbouwopgave ligt (netto 250.000 woningen erbij tot 2040). Zaanstreek-Waterland wil hieraan zijn bijdrage leveren door om te beginnen in het komende decennium meer woningen te bouwen dan alleen voor de eigen behoefte noodzakelijk is, dus meer dan een netto toevoeging van 20.000 woningen. Het portefeuillehoudersoverleg van de MRA Noord heeft de deelnemende gemeenten voorgesteld om toe te werken naar een gezamenlijke toevoeging van 30.000 woningen tot 2035. Voor de korte termijn wil Zaanstreek-Waterland bovendien zijn aandeel leveren aan de ‘versnellingsopgave’ van de MRA, wat neerkomt op het toevoegen van 7.100 woningen in onze regio tot 2020.

De gemeenten van Zaanstreek-Waterland gaan voor deze opgave op zoek naar ruimte voor woningbouw, waarbij locaties in binnenstedelijk gebied nabij OV-knooppunten prioriteit krijgen. Zo sluiten wij aan bij de uitgangspunten van de ‘Ladder voor duurzame verstedelijking’. Bovendien maken we hierbij van de gelegenheid gebruik om woningen met de best mogelijke energieprestaties (in principe gasloos) toe te voegen. Waar wordt gebouwd in het landelijk gebied is inpassing van woningen in het landschap van belang. In de Pilot Waterland moeten nieuwe woningen om die reden voldoen aan kwaliteitseisen op het gebied van landschap- en cultuurhistorie.

De bouwopgave biedt een kans om de diversiteit van de woningvoorraad te vergroten, de vitaliteit van de kernen te versterken en tegelijkertijd de sociale woningvoorraad op peil te houden. Zaanstreek-Waterland wil haar aanzienlijke betaalbare voorraad en ‘middensegment koop’ behouden en daarnaast meer dure woningen toevoegen. Ook wil Zaanstreek-Waterland tegemoetkomen aan de vraag naar middeldure huurwoningen, een segment dat nog grotendeels ontbreekt. In de gehele deelregio zijn naast eengezinswoningen meer appartementen nodig, onder andere voor senioren en jonge één- en tweepersoonshuishoudens.

Belangrijkste acties Wonen:

1. Vaststellen en uitvoeren van een gezamenlijke Woonagenda Zaanstreek-Waterland
Een concept van deze Woonagenda (opgesteld door RIGO) is inmiddels voorgelegd aan het bestuurlijk overleg. Het hoofddoel van de Woonagenda is het realiseren van de gezamenlijke woningbouwambitie op middellange en lange termijn.

2. Uitvoering geven aan de versnellingsopgave tot 2020
Versneld locaties gereed maken voor woningbouw, waaronder transformatie, met behoud van kwaliteit en diversiteit. Het gaat om locaties in Zaanstad (13), Purmerend (5), Waterland (6), Wormerland (4), Oostzaan (1), Landsmeer (4) de Beemster (1) en Edam-Volendam (3).[2]

3. Zorgen voor juiste match tussen vraag en aanbod
Aan de hand van de monitor Plancapaciteit overleggen de acht gemeenten welke locaties voor welke doelgroepen geschikt zijn en welke woonmilieus worden toegevoegd.

4. Toegankelijkheid van de woningmarkt voor lage en lagere middeninkomens garanderen
Voortzetten van de Monitor Betaalbare Voorraad. De uitkomsten van de jaarlijkse prestatieafspraken met corporaties worden gedeeld en besproken. Samenwerken rond het huisvesten van het toenemend aantal mensen met urgentie.

5. Verduurzaming van woningen
Het laten realiseren van nieuwe woningen met de hoogst mogelijke energieprestaties (in principe gasloos). Bijdragen aan verduurzaming van bestaande woningvoorraad (privaat en corporatiebezit), ook aansluitend op activiteiten die worden ontwikkeld vanuit de portefeuille duurzaamheid. De energetische verduurzaming van de bestaande voorraad van private - en corporatiewoningen krijgt nadrukkelijk een plaats de nieuwe regionale woonvisie.

[2] Op de site www.plancapaciteit.nl is te allen tijde een geactualiseerd overzicht te vinden van de woningbouwlocaties van onder meer de gemeenten van Zaanstreek-Waterland.

Economie

Betere afstemming biedt meer kansen voor bedrijvigheid

Zaanstreek-Waterland is als deelregio binnen de MRA nauw verbonden met de economische motoren Amsterdam en Schiphol, en heeft daarnaast een eigen dynamiek. Sectoren als Food, maakindustrie, bouw, dienstverlening en zorg zijn in deze deelregio sterk vertegenwoordigd. Binnen deze sectoren vinden nieuwe ontwikkelingen plaats, innovaties die kunnen leiden tot nieuwe producten en diensten en daarmee tot een toename van (nieuwe) werkgelegenheid. Voor de vitaliteit van het gehele gebied is het van belang om het midden- en kleinbedrijf vitaal te houden en te stimuleren zonder daarbij de ontwikkeling van grote bedrijven en werkgevers (met name gevestigd in de steden) uit het oog te verliezen. Datzelfde geldt ook voor de toekomst van de agrarische sector, die niet alleen economisch van belang is voor onze regio, maar ook een grote rol speelt in het beheer van ons kroonjuweel: de groene buitenruimte. Wij bevorderen succesvol ondernemerschap, innovaties en voldoende vestigingsmogelijkheden voor (nieuwe) bedrijven en dragen bij aan de verbetering van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en een betere dienstverlening aan bedrijven en starters.

Zoals hiervoor al werd opgemerkt is de economie van Zaanstreek-Waterland voor een belangrijk deel verknoopt aan die van de Metropoolregio als geheel. De regio profiteert van de krachtige economische ontwikkeling van de MRA en levert er zijn eigen bijdrage aan. Afstemming van de capaciteit aan bedrijventerreinen en kantoorruimte in het 'Platform Bedrijven en Kantoren (Plabeka)' van de MRA is daar een logisch uitvloeisel van. In het nieuwe uitvoeringsprogramma van dit platform is naar voren gebracht dat de klassieke 'werklocaties' al lang niet meer de enige plekken zijn waar economische activiteiten plaatsvinden en ook niet in alle gevallen de locaties waar de sterkste groei optreedt. Wonen en werken raken ook in onze gemeenten steeds meer met elkaar verweven. Zaanstreek-Waterland zal dit oppakken en verder uitwerken voor onze deelregio.

De regio kan door een gezamenlijke opstelling meer profijt trekken van de initiatieven die door de Amsterdam Economic Board worden genomen om de innovatie in de Metropoolregio te bevorderen, met een 'Triple Helix'-aanpak die onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheden samenbrengt rond grote maatschappelijke vraagstukken. Ook de initiatieven op het gebied van circulaire economie vanuit onder meer de Amsterdam Economic Board kunnen een aanknopingspunt zijn voor samenwerking in de regio.

Belangrijkste acties Economie:

1. *Aandacht voor de vitaliteit van het MKB*

Ondernemers spelen een grote rol bij het in stand houden van het voorzieningenniveau, niet in het minst in kleinere kernen. MRA Noord ondersteunt en stimuleert innovatie binnen het MKB.

2. *Gezamenlijk beleid vergroot de vitaliteit van de agrarische sector in Zaanstreek-Waterland*

Agrarische ondernemers vormen een belangrijke economische factor in de meeste gemeenten van de MRA Noord. Daarnaast beheren ze een belangrijk deel van het groene buitengebied. Kunnen zij die rol blijven vervullen? Hoe staat het met de schaalvergroting in de sector? Welke rol speelt het gebrek aan bedrijfsopvolgers daarbij? Wat te doen met vrijkomende agrarische gebouwen?

Gezamenlijk beleid kan de ondernemers helpen zich tijdig aan te passen aan de snel veranderende omstandigheden.

3. Verkenning gezamenlijk bedrijvenloket en startersloket voor ZZP'ers

De ervaring leert dat verbetering van de dienstverlening door gemeenten aan (startende) ondernemers de slaagkans van bedrijven vergroot. Dit klemt nog meer nu zoveel mensen hun werkzaamheden voortzetten als zelfstandig ondernemer. Samenwerking houdt deze cruciale dienstverlening betaalbaar. Een gezamenlijk bedrijvenloket en startersloket voor ZZP'ers valt mogelijk te integreren in het Werkgeversservicepunt van de regio.

4. Betere aansluiting van het onderwijs bij de regionale werkgelegenheid in specifieke sectoren.

De snelle veranderingen in technologie en sectorale ontwikkeling maken een voortdurende bijstelling noodzakelijk in het onderwijs. De gezamenlijke gemeenten binnen de MRA Noord kunnen hierbij een rol spelen door de uitwisseling tussen ondernemers en onderwijsinstellingen te versterken.

5. Gezamenlijk als MRA Noord optrekken in het kader van Plabeka

In het kader van Plabeka worden inschattingen gemaakt van de behoefte aan bedrijfsruimte (inclusief kantoren) voor de gehele Metropoolregio. Een gezamenlijke positie- en strategiebepaling van de gemeenten in MRA Noord versterkt onze invloed.

6. Aansluiten van de regio bij pilot internationale acquisitie vanuit Zaanstad (Amsterdam in Business).

7. Inspelen op de ontwikkeling van de 'agrifood' sector

In de MRA Noord speelt *agrifood* een grote rol. Het gaat dan niet alleen om landbouw, tuinbouw en veeteelt, maar ook om biotechnologie en voedingsmiddelenindustrie, bij bedrijven in de agrarische sector maar ook via grote food-bedrijven langs de Zaan. Deze specialisatie biedt kansen om te komen tot innovatieve combinaties. Zaanstad en Beemster nemen op dit gebied het voortouw.

Toerisme & recreatie

Meer mensen trekken, gespreid over de hele regio

Toerisme is een van de aanjagers van de economische groei in de Metropoolregio. Het bezoek aan de binnenstad van Amsterdam groeit zelfs te snel, het heeft nu zodanige proporties aangenomen dat op allerlei plekken congestie optreedt en stedelingen in verzet beginnen te komen. In de *Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025* is een expliciet doel van het beleid dan ook om bezoekers veel meer te spreiden over de Metropoolregio door te zorgen dat ze naast de binnenstad van Amsterdam ook minstens één andere MRA-locatie bezoeken: *Amsterdam bezoeken, Holland zien ("Amsterdam Wetlands").* Hier ligt een taak en een kans voor de MRA Noord. Het is een uitdaging om meer toeristen te trekken naar ons cultureel erfgoed en naar ons landelijk gebied, van werelderfgoed De Beemster tot pittoreske dorpen als Broek in Waterland, van de Zaanse Schans tot de oude Zuiderzeestad Edam.

Overigens concentreren ook in de regio Zaanstreek-Waterland de grote toeristenstromen zich op locaties als de Zaanse Schans, Volendam en Marken. Ook in onze eigen regio liggen er kansen om meer toeristische producten te bieden rondom en tussen de 'hotspots'. Ondernemers en gemeente proberen bijvoorbeeld een deel van de ruim 1,8 miljoen bezoekers aan de Zaanse Schans te verleiden om via een pontje de Zaan over te steken en naast de molens ook andere aspecten van de Zaanstreek te beleven.

Zaanstreek-Waterland is ook van belang voor de bewoners van de Metropoolregio zelf. Wij hebben veel verschillende locaties te bieden voor in- en extensieve recreatie: de Stelling van Amsterdam, het Werelderfgoed de Beemster, het recreatiegebied Het Twiske, het eiland Marken, enzovoort. Daarmee geven we een impuls aan economische veerkracht van de regio, verdelen wij de stroom recreanten beter en ontlasten wij tegelijkertijd de stad Amsterdam doordat de stedelingen hun achtertuin beter leren kennen. Ook dit is een regionaal vraagstuk van geven en nemen, want uiteindelijk zijn we allemaal gebaat bij een zo optimaal mogelijk functionerende metropolitane regio.

De regio heeft toeristen en recreanten veel te bieden, maar verbindingen en samenhang kunnen beter en het is voor bezoekers lastig om een overzicht te krijgen van wat er in de regio te beleven valt. We kunnen meer doen met de aantrekkingskracht van het groene buitengebied in onze regio, ons cultureel erfgoed en onze (overal zichtbare) gedeelde geschiedenis. Met een gezamenlijke aanpak kunnen we op betaalbare wijze meer van de grond krijgen: beter geoutilleerde wandel/fiets- en vaarroutes, betere voorzieningen als horeca en overnachtingsmogelijkheden, betere marketing en promotie. Voor de regio is het evenzeer van belang om na te gaan of en zo ja, hoe de verblijfsaccommodaties (hotels, B&B's, campings en bungalowparken) voldoende aansluiten op de vraag van de bezoekers; zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

Belangrijkste acties Toerisme:

*1. Gezamenlijk optrekken in de uitvoering van de Regionale Hotelstrategie***.**
Hieronder valt ook meer in het algemeen de spreiding van verblijfsaccommodaties en de inpassing daarvan in het landelijke groene gebied. Onderzoek naar de kwaliteit en kwantiteit van verblijfsaccommodaties in relatie tot de behoeften van bezoekers aan Zaanstreek - Waterland.

2. Beter benutten en vergroten van het toeristische aanbod in de MRA Noord.
Zoeken naar middelen om het toeristische seizoen te verlengen. Toeristische producten definiëren en ontwikkelen Onderzoeken of het zinvol en haalbaar is om meer grootschalige attracties naar de regio te halen.

3. Waterkansenkaart maken voor Zaanstreek-Waterland.
Als 'Amsterdam Wetlands' de recreatiemogelijkheden in ons waterrijke gebied actief onder de aandacht te brengen.

4. Verbetering en uitbreiding van wandel/fiets/vaarroutes in de MRA Noord.
Meer recreatieve routes langs interessante hotspots en monumenten voor zowel toeristen als recreanten uit de eigen omgeving. Aantrekkelijke voorzieningen zijn daarbij cruciaal. Werken aan het opzetten van een regionaal netwerk van fietsverhuurders.

5. Gezamenlijke marketing en promotie.
Bijvoorbeeld via de samenwerking in het kader van Amsterdam Marketing en onder de noemer Laag Holland.

Metropolitaan landschap & Erfgoed

Een integrale benadering bevordert bereikbaarheid, beleving en toekomstbestendigheid

Zaanstreek-Waterland kan bogen op een uniek metropolitaan landschap met bijzondere verkavelingspatronen, waarin een rijkdom aan erfgoed te vinden valt. Dit kroonjuweel heeft grote aantrekkingskracht, zowel op de bewoners van de regio als op bezoekers en toeristen. We moeten de veenweidegebieden, de droogmakerijen en de boorden van het IJsselmeer behouden, maar dit kan alleen door vanuit een visie actief in te zetten op ontwikkeling van het landschap, waarin ook agrarische bedrijfsvoering plaatsvindt.

Landschap als thema is nauw verweven met andere thema's als Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Bereikbaarheid, Economie en Recreatie en Toerisme en kan daar niet los van worden gezien. Er ligt een ruimteclaim waar mee moet worden omgegaan in afweging met de landschappelijke belangen.

Het belang van die discussie is ook door de Metropoolregio erkend. In het Actieprogramma Metropolitaan Landschap van de MRA (oktober 2016) noemt de stuurgroep "Het hoog tijd voor een actieprogramma waarin gezamenlijk met MRA-partners gewerkt wordt aan opgaven om het landschap beter bereikbaar, beleefbaar en toekomstbestendig te maken!"

Immers: "*Het behouden van de landschappen in de MRA voor de toekomst lukt alleen met een brede maatschappelijke waardering. Ook voor ons landschap geldt: bekend maakt bemind. Bewoners, bezoekers en ondernemers moeten er dus kunnen komen, er moet wat te doen zijn en dat moet op een manier die bijdraagt aan het in stand houden van de kwaliteit.*" Vandaar dat het actieprogramma mikt op drie thema's: bereikbare, beleefbare en toekomstbestendige landschappen.

Ons erfgoed maakt onlosmakelijk deel uit van het landschap: dat is te zien aan de historische indeling van het landschap zelf, maar ook aan de woningen, boerderijen en het industrieel erfgoed die samen Zaanstreek en Waterland karakteriseren. De Beemster vertelt het verhaal van de droogmakerijen. De Metropoolregio heeft al besloten om een curator aan te stellen voor het landschap van Laag Holland (een van de acties uit de Actie-Agenda 2016-2020 van de MRA). De gemeenten Waterland en Purmerend zijn betrokken bij het experiment. Laag Holland wordt beschreven als een afwisseling van droogmakerijen en veenweiden, met een uniek verkavelingspatroon en een cultuurhistorisch erfgoed van dorpen en dorpslinten. Ecologisch gezien is het gebied cruciaal voor veel weidevogels.

In Waterland is sinds een jaar een zeer vernieuwend onderzoeksprogramma gaande gericht op de toekomstbestendigheid van het landschap: het Innovatieprogramma Veen. Aanleiding*: "De bodem in veengebieden daalt als gevolg van oxidatie en ontwatering. Ontwatering is nodig voor rendabele landbouw en om dorpen en infrastructuur droog te houden. De verdergaande daling van de bodem heeft echter grote gevolgen voor de landbouw, natuur en landschap en de economie."* Het programma onderzoekt een innovatieve aanpak om het dalen van het veen aan te pakken, door het land juist te vernatten. Is het mogelijk nieuwe rendabele landbouwbedrijven te ontwikkelen, die overweg kunnen met een hoger grondwaterpeil? Het Innovatieprogramma Veen kan worden verbreed tot twee pilots, waardoor ook de Zaanstreek kan worden meegenomen.

Cultuur is in toenemende mate van betekenis voor de (ruimtelijk-)economische ontwikkeling van de MRA als internationaal concurrerende metropool. Samenwerking op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed kan dit versterken. De Actie-agenda Cultuurimpuls MRA richt zich hierop. De opgave is om door meer samenwerking en afstemming de MRA als cultureel netwerk te versterken en beter te profileren ('branden') als samenhangend toeristisch product: kwalitatief hoogwaardig, internationaal onderscheidend en goed bereikbaar. Dit wordt bereikt door de culturele infrastructuur te benaderen in zijn regionale samenhang, op zoek te gaan hoe de verschillende regionale kwaliteiten elkaar kunnen aanvullen en versterken en daarmee onderlinge concurrentie te voorkomen. Voor de MRA Noord is het van belang om als regio aangehaakt te zijn bij de Actie-agenda.

Belangrijkste acties Landschap en Erfgoed:

1. *Bereikbaarheid van het groene buitengebied verbeteren*

Zie hierboven bij de belangrijkste acties op het thema Toerisme: we bouwen gezamenlijk aan een ‘uitmuntend netwerk’ voor wandelen, fietsen en varen.

2. *Beleving van het landschap verbeteren*

Landschappen in stand houden is belangrijk, maar ze moeten ook beleefbaar zijn voor bewoners en bezoekers. Gezamenlijk kan de MRA Noord werken aan het vitaal en zichtbaar houden van het erfgoed en aan de vormgeving van aantrekkelijke recreatielandschappen. Regionale evenementenstrategie.

3. *Toekomstbestendige landschappen*

Werken aan aantrekkelijke veenweidegebieden, tegengaan van de voortgaande verdroging. Ondersteunen van het onderzoek van het Innovatieprogramma Veen dat zich richt op het aanpassen van de bedrijfsvoering c.q. de teelt van andere gewassen in het veenweidegebied.

4. *De visie van Laag Holland nader uitwerken*

Laag Holland biedt een unieke combinatie van landschappen (zoals droogmakerijen en veenweiden) met een rijk erfgoed, waaronder veel industriële monumenten (bijvoorbeeld in de Zaanstreek).

5. *Ontwikkeling Landschapsfonds.*

Onderzoek naar de mogelijkheid om een Landschapsfonds te vormen is al opgenomen in de Actieagenda van de MRA. Het fonds kan een grote rol spelen, zowel bij het behouden als bij het beleefbaar maken van de landschappelijke waarden in de MRA Noord.

5. *Onderzoek naar de plaats die het erfgoed inneemt in ons culturele DNA en het erfgoed positioneren in de thema’s van MRA Noord*

Ons erfgoed bepaalt in hoge mate de leefbaarheid en de aantrekkingskracht van de MRA Noord. We kunnen dit erfgoed beter behouden en er meer gebruik van maken wanneer we het weten te vervlechten met andere regionale beleidsthema’s. De deelregio MRA Noord sluit aan op de Actie-agenda Cultuurimpuls MRA.

Duurzaamheid

Een integraal onderdeel van alle actiethema's

'Duurzaamheid' is een essentieel onderdeel van de opgaven op het gebied van Wonen en Economie. Toerisme en Recreatie worden óók verduurzaamd, en dat geldt ook voor mobiliteitsvraagstukken waarbij de verduurzaming een drijfveer is om nieuwe concepten uit te denken en voor het landschap waar vernatting van veenweidegebieden een enorme beperking van CO2-uitstoot oplevert. Door in te zetten op de energie- en de grondstoffentransitie ontstaat een meer circulaire samenleving, die minder afhankelijk is van import van schaarse en kostbare grondstoffen. Zo worden ook de negatieve effecten van productie en consumptie voor onze leefomgeving geminimaliseerd. Beslissingen uit het verleden blijven ons daarbij achtervolgen, denk maar aan de grote uitdagingen die de aanpak van bodemverontreiniging en asbestsanering oplevert.

Duurzaamheid in de zin van '*people, planet, profit'* vertaalt zich ook in bijvoorbeeld sociaal ondernemerschap. Níet praten over het duurzaamheidsaspect in deze onderwerpen is de ogen sluiten voor een werkelijkheid. De verduurzaming begint al vandaag en eigenlijk gisteren.

Duurzaamheid heeft zijn 'eigen' dossiers, waarvan de Energietransitie op dit moment de meest actuele en ook acute is. Dat is een typisch transitievraagstuk: we weten ongeveer waar we vandaan komen (centrale energieopwekking op basis van gas en kolen), we kennen elementen die behulpzaam zijn bij een transitie naar een nieuw systeem (zoals windenergie, zonne-energie, biomassa en restwarmte) en er zijn reeds ervaringen (Stadsverwarming Purmerend), maar hebben nog geen vastomlijnd idee hoe het eruit gaat zien en hoe we dat gaan organiseren. Wat we wel weten is dat centrale energieopwekking voor een groot deel zal plaats maken voor meer decentrale energieopwekking en een andere energie-infrastructuur. Net als bij andere dossiers waarbij we 'decentraal' gingen, staat ook hier het vraagstuk van regionale samenwerking op de agenda.

Met de vaststelling van de Energie Agenda op 7 december 2016 geeft het Rijk een belangrijke boodschap af: we gaan naar 'gasloos' en de regio is aan zet om de Energietransitie integraal vorm te geven. Gemeenten krijgen de verantwoordelijkheid om geschikte alternatieve oplossingen te laten ontwikkelen voor verschillende deelgebieden, afhankelijk van onder meer bebouwingsdichtheid en afstand tot energie-infrastructuur (elektriciteit, warmtenet, anders).

Zaanstreek-Waterland onderschrijft de landelijke energietransitie-ambities nadrukkelijk. Natuurlijk verschillen de gemeenten in de wijze waarop zij hieraan gevolg geven. Al was het alleen maar vanwege de grote verscheidenheid aan bebouwingstypologieën in de verschillende gemeenten. De basis van de samenwerking is het consequent meenemen van 'Duurzaamheid' als integraal onderdeel in het beleid op de andere thema's.

De regionale kennisuitwisseling over lokale energietransitie en gedeelde gemeentelijke belangen zal intensiever worden. Zaanstad zorgt voor verbinding met de (warmtenet) kennisontwikkelingen in de MRA. De regio wil actief de dialoog blijven aangaan met de provincie. Bij verduurzaming van de gebouwde omgeving wordt de bestaande samenwerking gecontinueerd.

Belangrijkste regionale acties Duurzaamheid:

1. Op weg naar gasloos, de energietransitie in buurten, gemeenten en regio

Voor Purmerend en Zaanstad is in kaart gebracht welke gasloze energiesystemen voor welke wijken geschikt zullen zijn (*all electric*, warmtenet, anders). Dit wordt nu ook gedaan voor de overige gemeenten. Het onderzoek gaat een regionaal overzicht opleveren, en laat tevens zien wat de mogelijkheden zijn om aan te sluiten op nieuwe en bestaande energie-netten en hoe duurzaam de verschillende alternatieven zijn.
De kennis en strategie die worden ontwikkeld in samenwerking met de MRA en de provincie worden actief gedeeld in de regio. Daarbij gaat het ook over financiële verdelingsvraagstukken, inpassing in ruimtelijke planvorming en de samenwerking met corporaties. De Green Deal Gasloos (met Purmerend en Zaanstad) is ook gericht op het delen van ervaringen en kennis.

2.Verduurzaming in de gebouwde omgeving
De gemeenten bieden samen het Duurzaam Bouwloket aan: toegankelijke, onafhankelijke en deskundige voorlichting voor particulieren en ondernemers. Ondernemers (ook in de agrarische sector) kunnen daar een energiescan aanvragen. Ook is er een gezamenlijk project voor verduurzaming van Vereniging van Eigenaren–complexen. Een cursus over de verduurzaming van woningen voor bouw- en installatiebedrijven uit de regio is in ontwikkeling (coördinatie: gemeente Purmerend). Met de gemeente Amsterdam neemt Zaanstad deel aan het Europese uitwisselingsproject 'Urban Learning' over gemeentelijk beleid gericht op verduurzaming van de gebouwde omgeving. De opgedane kennis wordt gedeeld met gemeenten uit de regio.

3.Prestatieafspraken en samenwerking met corporaties.
Zoals hierboven als gesteld onder het thema Wonen krijgt het voorsorteren van woningbouwcorporaties op 'gasloos' een plaats in de nieuwe regionale woonvisie en in de lopende jaarlijkse prestatieafspraken. Uitwisseling over wijze waarop de gemeenten samenwerken met de corporaties aangaande de energetische verduurzaming wordt voortgezet.

4. Energetische verduurzaming bedrijven en instellingen
De Omgevingsdiensten IJmond en Noordzeekanaalgebied werken samen aan advisering en handhaving. Dit betreft zowel bedrijven als maatschappelijke instellingen. De gemeenten voelen zich verantwoordelijk om ambitieuze opdrachtgevers van de omgevingsdiensten te zijn en daarbij één lijn te trekken.

5.Lokale energie centraal
Er is in de regio nog veel potentie voor het exploiteren van zonnepanelen op daken van (onder meer agrarische) bedrijven. Burgerinitiatieven om tot collectieve opwek van duurzame energie te komen moeten worden gestimuleerd en ruimtelijk gefaciliteerd. Om bij bedrijfsinvesteringen tot maximale verduurzaming te komen, kan de regio pleiten voor een nieuwe provinciale stimuleringsregeling.

6.Dialoog met de provincie
Er moet meer ruimte komen voor het opwekken van zonne - en windenergie. De provincie is een belangrijke partner bij het optimaal faciliteren van duurzame energie-opwek, rekening houdend met andere belangen. Bij de dialoog met de provincie zal de ruimtelijke inpassing van duurzame energievoorzieningen hoog op de agenda staan.

7. Verduurzaming van mobiliteit
Aansluitend op de thema's van de Vervoerregio werkt de MRA Noord aan een gezamenlijke visie op het stimuleren van elektrisch rijden. Daarnaast creëert de aanleg van de Noord-Zuidlijn tot in Amsterdam-Noord een hub die het mogelijk maakt duurzame modaliteiten te bevorderen: denk aan fietsvervoer en wandelroutes, ook in oostelijke en westelijke richting.

Bereikbaarheid

Een essentiële voorwaarde voor het succes van onze regio

De MRA Noord is sterk georiënteerd op Amsterdam. De verbindingen met Amsterdam via de weg en via het openbaar vervoer zijn essentieel voor de regio. De kwaliteit daarvan heeft een grote impact op de regionale economie en op de leefbaarheid van onze kernen. Bereikbaarheid is dan ook een cruciaal element in onze ruimtelijke opgave, waarbij we behalve de fysieke bereikbaarheid ook kijken naar de digitale bereikbaarheid (denk aan Breedband Internetverbindingen).

Een goede aansluiting op de Noord/Zuidlijn ("Hub Amsterdam Noord") biedt grote kansen. Dat geldt niet alleen voor het reizen met het openbaar vervoer door onze regio. Ook de ontwikkeling en uitbouw van langzaam verkeersverbindingen via het water, voor fietsers en wandelaars kan een krachtige impuls krijgen door de hub-ontwikkeling.

De snelwegen door de regio (A7 en A8) bedienen vooral het verkeer in de noord-zuid richting. Naar een oplossing voor de aansluiting A8/A9 wordt op dit moment opnieuw onderzoek gedaan onder leiding van de provincie. Ook de N247 (richting Edam) en de N235 naar Purmerend dienen vooral om de steden met Amsterdam te verbinden. Oostwest verbindingen tussen de kernen in de MRA Noord zijn minder ontwikkeld, al wordt de N244 momenteel voor een gedeelte verbreed.

Knooppuntontwikkeling staat centraal in het beleid van zowel het Rijk als de provincie Noord-Holland. Het uitgangspunt daarvan is dat wonen en werken zo dicht mogelijk bij elkaar geplaatst worden – vlakbij een knooppunt in de OV-infrastructuur - om de verplaatsingen zo kort mogelijk te houden. Deze aanpak mikt op intensieve verstedelijking bij de knooppunten. De provincie gaat er voor de 'Zaancorridor' bijvoorbeeld van uit dat 50% van de nieuw te bouwen woningen in binnenstedelijk gebied nabij een knooppunt van het openbaar vervoer worden gerealiseerd.

Zaanstreek en Waterland maken deel uit van de Vervoerregio Amsterdam, een krachtige partner die de uitvoering van dertig kilometer zones in onze kernen ter hand kan nemen, maar ook de aanleg van ontbrekende infrastructuurschakels, de exploitatie van het OV of zelfs de ontwikkeling van geheel nieuwe vervoersconcepten. In de deelregio Noord zijn er enkele specifieke aandachtspunten, bijvoorbeeld de wijze waarop de aansluiting wordt geregeld van het streekbus-netwerk op het OV-netwerk van Amsterdam, met name de nieuwe Noord/Zuidlijn.

Naast het OV komen er steeds meer vervoersmogelijkheden die snel, duurzaam en aantrekkelijk zijn (denk aan elektrische fietsen, scooters en auto's). Wat betreft het langzaam verkeer valt er - zoals ook al opgemerkt bij het thema Toerisme - nog een wereld te winnen met snelle en aantrekkelijke fietsroutes. Met name de aanleg van snelle fietsverbindingen met knooppunten is van belang.

Belangrijkste acties Bereikbaarheid

1. *Overzicht krijgen van de urgenties op het gebied van bereikbaarheid*
Overzicht van knelpunten en kansen op het gebied van bereikbaarheid, zoals die volgen uit onze actieagenda's op onderwerpen als Wonen, Economie en Toerisme. Op basis hiervan zullen deze acties verder concreet worden ingevuld.

2.*Aansluiten op de thema's van de Vervoerregio*
Het gaat er hierbij vooral om een gezamenlijke visie vanuit de MRA Noord te ontwikkelen op de volgende onderwerpen:
- Netwerken wegvervoer, OV, fiets en goederenvervoer
- Verkeersveiligheid
- Gebiedsgericht samenwerken
- Duurzame mobiliteit (elektrisch rijden, zie hierboven het thema Duurzaamheid)

3.Andere belangrijke acties op het niveau van de MRA Noord:
Naast het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda ten aanzien van de bereikbaarheid in de MRA Noord gaat het vooral om twee concrete onderwerpen:
- Openbaar vervoer: aansluiting op Noord-/Zuidlijn in Amsterdam-Noord;
- Ontsluiting van de regio via rijks- en provinciale wegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Stevige opgaven vragen intensieve samenwerking in de regio

In de ruimtelijk-economische ontwikkeling, die ook centraal staat in de Actieagenda van de gehele Metropoolregio, gaat het om het vormgeven van de fysieke leefomgeving. Per definitie 'lokaal' maar ook per definitie regionaal vanwege de samenhang der zaken.

In de ruimtelijke ontwikkeling komen de regionale partners te staan voor stevige opgaven waarbij we elkaar nodig hebben. Hier is daadwerkelijk regionaal denken en handelen noodzakelijk.

Hoe komen we tot een optimale invulling van de fysieke leefomgeving waarbij we de diverse functies zo goed mogelijk een plek geven en het voor iedereen in de regio prettig wonen, recreëren en werken is? Praktisch alle deelthema's uit deze Samenwerkingsagenda hebben direct ruimtelijke consequenties. Op veel plaatsen in de regio speelt bijvoorbeeld de afweging tussen ruimte voor woningbouw en landschappelijke waarden. Ruimtelijke ontwikkeling staat dan ook voor afstemming en verbinding tussen de inhoudelijke thema's zoals die (ook in deze visie) aan de orde komen.

De stelselwijziging van het omgevingsrecht biedt een nieuw kader hoe om te gaan met ruimtelijke vraagstukken en vraagt om een cultuurverandering in de onderlinge relaties van overheden en andere partijen (*governance*). Gemeenten bereiden zich – met al hun samenwerkingspartners - voor op de invoering van de Omgevingswet en kunnen nu al afspraken maken hoe ze hierin bestuurlijk en ambtelijk samenwerken en afstemmen. Daarnaast zijn zowel de provincie Noord-Holland als het Rijk bezig met respectievelijk de provinciale en de nationale Omgevingsvisie, belangrijk kader stellende documenten. Als (deel)regio is het raadzaam hierop te anticiperen en onderling en in afstemming een duidelijke agenda te hebben.

Belangrijkste acties Ruimtelijke Ontwikkeling:

1. Verkenning van de RO-opgave van Zaanstreek-Waterland als geheel

De vraagstukken op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling uit de agenda's Economie, Toerisme, Recreatie, Landschap, Bereikbaarheid en Wonen worden nader gedefinieerd en uitgewerkt. Hierbij is uitdrukkelijk aandacht voor agrarische bedrijvigheid, wonen en beschermde gebieden zoals werelderfgoed. Duurzaamheid en de ruimtelijke consequenties van de Energietransitie zijn hierin een constante factor.

Bij het benoemen van de vraagstukken (kansen en dilemma's) maken we gebruik van de acties uit de Ruimtelijk-economische actieagenda 2016-2020 van de MRA en zorgen we dat specifieke speerpunten van de MRA Noord geïntrigeerd zijn of worden in de actieagenda van de MRA.

2. Verbindingen tot stand brengen met onze regionale partners zoals de provincie Noord-Holland en de waterschappen.

Vanuit inhoudelijke vraagstukken en belangen wordt de samenwerking en de verstandhouding versterkt. Dat geldt zowel voor de gemeenten in MRA Noord onderling als voor de relatie met andere regionale partners. Gedacht wordt aan het organiseren van oplossingsgerichte werkateliers aan de hand van gezamenlijke thema's en opgaven.

3. Uitwisseling van kennis en ervaring op het gebied van vraagstukken in de fysieke leefomgeving.
Denk aan het toepassen van de ladder voor duurzame verstedelijking, de Provinciaal Ruimtelijke-Verordening en het voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet.

4. Omgevingsvisies: voorbereiden van een gezamenlijk standpunt van MRA Noord.
Met een gezamenlijke standpuntbepaling wil de MRA Noord invloed uitoefenen in de aanloop naar de provinciale (en wellicht ook de nationale) Omgevingsvisie, de bijbehorende programma's en verordeningen en – voor de regio relevante- ter visie leggingen. Het opstellen van een gezamenlijke regionale omgevingsvisie ligt niet in de rede.

Big Data

Samenwerking rond data in Zaanstreek-Waterland van start

De ontwikkelingen rond innovatief gebruik van data (big data, open data en *sensoring*) zijn niet meer te stuiten. Het is steeds meer onderdeel van ons dagelijks leven. We zitten er middenin. Wat we nog niet weten is wat de consequenties precies gaan zijn voor onze gemeente en de publieke sector in zijn geheel. De ontwikkelingen zijn complex en veelomvattend, maar vooral ook ongrijpbaar en snel. Maar dát we er als gemeenten iets mee moeten doen is wel duidelijk. Dat het gaat leiden tot ingrijpende veranderingen staat als een paal boven water.

Drie centrale thema's

De informatievoorzieningsstrategie van de gemeenten in Zaanstreek-Waterland vertoont veel overeenkomsten. De gemeenten hebben afgesproken in de samenwerking drie thema's centraal te stellen:

1. Datagestuurd werken

Datagestuurd werken wordt steeds meer een integraal onderdeel van onze bedrijfsvoering en beleidsprocessen. De legitimering van keuzes wordt hiermee vergroot, omdat deze keuzes gebaseerd zijn op een veel gedetailleerder feitelijke weergave van de werkelijkheid. Met behulp van data gaan we aan de slag met maatschappelijke vraagstukken, zoals armoede, veiligheid, fraude, kindermishandeling, criminaliteit, duurzaamheid. Wij streven als gemeenten bij de uitvoering van al onze taken naar de best mogelijke uitkomsten voor de samenleving van Zaanstreek-Waterland. We hebben gezien dat slim omgaan met data in de private sector leidt tot meetbaar betere resultaten. Ook de gemeenten in Zaanstreek-Waterland zijn ervan overtuigd dat slim omgaan met data helpt om maatschappelijke vraagstukken op te lossen.

2. Informatiepositie van bewoners, maatschappelijke partners en bedrijfsleven verbeteren

De gemeenten in Zaanstreek-Waterland geloven in de kracht van bewoners, verenigingen en ondernemers en in wat de streek hen te bieden heeft. De bewonerskracht heeft de toekomst en zal meer en meer centraal komen te staan in de rol die de lokale overheid in dit samenspel inneemt. De vraag is niet meer alleen hoe bewoners participeren in overheidsbeleid, maar draait steeds meer om de vraag hoe de overheid participeert in initiatieven van burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven worden steeds vaker gedeeld eigenaar van maatschappelijke opgaven. Als we willen dat burgers in hun kracht komen en verantwoordelijkheid nemen en als we willen dat bedrijven en maatschappelijke partners binnen deze netwerken optimaal bijdragen dan is een gelijkwaardige informatiepositie cruciaal.

3. Slimme samenleving

Zaanstreek-Waterland kiest voor een slimme samenleving, waarbij een slimme infrastructuur de basis is. Het gaat om slimme oplossingen (bijvoorbeeld slimme verlichting, stoplichten, sensoren, etc.) om zo de leefbaarheid, duurzaamheid, bereikbaarheid en uiteindelijk ook concurrentiekracht te vergroten van de regio. Voor het bedrijfsleven biedt de slimme samenleving veel mogelijkheden: de samenleving als proeftuin voor innovatie en de ontwikkeling van nieuwe markten.

Actieplan rond Big Data

Maatschappelijke opgaven laten zich niet vangen door grenzen van een organisatie of gemeente. De gemeenten in Zaanstreek-Waterland zijn allen op een of andere manier bezig met de vraag hoe data kan helpen bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken, dat verbindt ons. Begin 2017 hebben de gemeentesecretarissen van de acht gemeenten een actieplan opgesteld waarin op een geloofwaardige wijze invulling wordt gegeven aan het samen realiseren van resultaten op het gebied van data in Zaanstreek-Waterland. De gemeente Zaanstad is op dit gebied al grote stappen aan het zetten, de overige gemeenten gaan in het komende jaar aanhaken (al dan niet via pilots) op vier relevante resultaten:

Belangrijkste acties Big Data:

1. Opzetten van een Data Lab.
In het Data Lab werken maatschappelijke organisaties (zoals zorginstellingen, politie, GGD, woningcorporaties, scholen), bedrijfsleven, wetenschap en gemeenten gezamenlijk aan opgaven in de samenleving (armoede, veiligheid, duurzaamheid, economie, etc.) op basis van data.

2.Datapakhuis voor de regio.
Het doel is een Datapakhuis voor de hele regio, waarin gemeenten, maatschappelijke partners en bedrijfsleven data delen met de samenleving op een zodanige wijze dat de privacy gewaarborgd is.

3. Data-academie.
Trainingen, masterclasses en inspiratiesessies voor de gemeenten in Zaanstreek-Waterland, maatschappelijke partners en bedrijven in de regio en burgers.

4.Experimenteren in pilots.
In pilots ervaren we wat datagestuurd werken vraagt van organisaties (mensen, techniek en data). Dit maakt de mogelijkheden, maar ook de dilemma's en complexiteit van datagestuurd werken inzichtelijk**.**

Mensen & Middelen in Zaanstreek-Waterland

Wij willen de Samenwerkingsagenda Zaanstreek-Waterland vormgeven en deze regio ontwikkelen tot een volwaardige en sterke deelregio van de MRA. Dat vraagt een slimme inzet van bestuurlijke en ambtelijke capaciteit en kwaliteit, waarbij de individuele gemeenten de onderlinge denkkracht, beleidsinformatie en uitvoeringskracht bundelen. We kunnen bovendien gebruik maken van de grote hoeveelheid kennis die de MRA en de Vervoerregio te bieden hebben.

De inzet voor de samenwerkingsagenda MRA Noord kan globaal worden ingedeeld in twee componenten:

A. Vertegenwoordiging vanuit Zaanstreek-Waterland richting Metropoolregio Amsterdam en Vervoerregio

1. Inzet van bestuurders, directeuren en adviseurs in de bestuurlijke en ambtelijke overleggen van de platforms en portefeuillehouders overleggen van de MRA (deze vindt 'getrapt' plaats via MRA Noord) en de Vervoerregio (alle gemeenten vertegenwoordigd in portefeuillehoudersoverleggen en regioraad, Purmerend en Zaanstad in Dagelijks Bestuur).

2. Inzet beleidsambtenaren voor de vooroverleggen Platform Ruimte en Platform Economie en Vervoerregio (ook deze vindt 'getrapt' plaats via de systematiek van de portefeuillehouders MRA Noord - de gemeente die het thema voorzit vaardigt de medewerker af).

B. Organisatie samenwerkingsagenda Zaanstreek-Waterland

1. Algemene coördinatie:

a. Inzet vanuit de burgemeesters en secretarissen van de acht gemeenten

b. Strategische coördinatie en ondersteuning secretarissen (vooralsnog: Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam)

2. Per thema wordt in een portefeuillehoudersoverleg gewerkt aan een Zaanstreek-Waterland Agenda onder bestuurlijk voorzitterschap van een van de gemeenten die de inzet op dit thema coördineert:

a. Per themavoorzitter: 1 strategisch secretaris en coördinerende/ administratieve ondersteuning en incidenteel de inzet van specialisten en onderzoekers.

b. Vanuit alle gemeenten de inzet van beleidsadviseurs van voldoende kwaliteit ten bate van het ambtelijk vooroverleg en de voorbereiding/aansluiting naar het beleid van de eigen gemeente, dit alles op basis van een goede en efficiënte taakverdeling.

Benodigde inzet en mogelijke dekking

- Uitgangspunt voor de MRA-samenwerking is dat het bestuurlijk voorzitterschap voor de verschillende thema's wordt verdeeld over de gemeenten.

- De gemeente die bestuurlijk voorzitterschap en heeft en trekker is, zorgt ervoor dat er een strategisch-beleidsmatige ambtelijke inzet en coördinerende, administratieve inzet wordt geleverd. Dit wordt qua formatie ingeschat op 0,5 fte.

- Alle gemeenten zetten op de thema's beleidsambtenaren in. In sommige gevallen neemt de intensiteit daarvan (ten opzichte van de huidige inzet) toe omdat de ambities van de agenda op dat thema groter worden. Voor sommige gemeenten is een eenmalige investering nodig om het eigen lokale beleid en de uitvoeringkracht op orde te brengen zodat ze kunnen aansluiten op de regionale agenda.

- De strategische coördinatie wordt vooralsnog belegd bij de drie grootste gemeenten vanuit de lijn burgemeester-secretaris-adviseur. Het gaat om monitoring van de hoofdlijnen, voorbereiding van de overleggen burgemeester en secretarissen, annotatie overleggen MRA-Regiegroep, de relatie van de MRA Noord met de MRA en met de provincie op hoofdlijnen. Vooralsnog is de inschatting dat het gaat om 1,25 FTE in totaal.

- Ter dekking wordt voorgesteld om het verschil tussen de € 2,23 per inwoner die de SRA-gemeenten jaarlijks bijdroegen en de € 1,50 die nu vanuit de MRA wordt gevraagd te gebruiken. Dit bedrag van circa 240.000 euro is taakstellend voor de inzet.

- Een éénmalige bijdrage kan worden gevonden in het ter beschikking komen van de reserves voor Wonen en Economie van de Stadsregio Amsterdam. Deze middelen zullen bij de vaststelling van de Jaarrekening 2016 beschikbaar worden gesteld en naar de verschillende SRA-gemeenten worden overgemaakt. In totaal gaat het naar schatting om ongeveer 7,5 miljoen euro. Hiervan is dan ongeveer een vijfde deel (€ 1.500,000) voor heel Zaanstreek-Waterland. Deze reserves kunnen gebruikt worden ten bate van de diverse uitvoeringsagenda's, bijvoorbeeld om onderzoek te doen, pilots te draaien of gezamenlijke activiteiten te financieren. Ook projecten op het gebied van de deelregio kunnen worden gefinancierd. Deze terug te storten gelden dienen te worden gelabeld zodat ze voor regionale inzet kunnen worden aangewend. Over de inzet van middelen zullen afspraken worden gemaakt.

-.-